

de overend

de ovend

oktober1992

twintigste jaorgaank no. 5

In dit blad verschiene bi'jdregen op et terrein van de Stellingwarver schrieveri'je, taelkunde, volkskunde, geschiedenis en taelbeweginge. De Ovend wodt uitgeven deur de Stichting Stellingwarver Schrieversronte, en komt zes keer over de heerd bi'j de leden /ab.

Redakteur: Johan Veenstra.

Bureau-redakteur: Pieter Jonker.

Zetwark: Trijnie Gibcus-Telkamp.

Omslag: Sietske A. Bloemhoff

Alle correspondeensie, inlichtings, adm./ab.: Stichting Stellingwarver Schrieversronte, Bongheer 1, 8431 GT Oosterwoolde, Postbusse 138, 8430 AC Oosterwoolde.

Tillefoon (05160)14533.

Lidm./Ab.: f 17,50 in 't jaor.

ISSN 0166-7351.

D'r mag gien wark uut dit blad overneumen wodden zonder schriftelik goedvienen van de maeke(s).

INHOOLD

Johan Veenstra <i>Goden en helden van de Stellingwarvers - 1</i> -	130
Harmen Houtman <i>Blote schoolders en naekende kni'jen</i>	135
Rainer Maria Rilke <i>Herbsttag</i> vertaeling Lodewiek H. <i>Haast</i>	137
Rienk Klooster <i>Jan Jacob Slauerhoff en Jorwerd</i>	138
Jaap Dijkstra <i>Reklame</i>	147
Klaas Knillis Hofstra <i>noordpolderziel</i>	150
Peggy Klinkhaemer <i>De sleutel van Frank</i>	151
Johan Veenstra <i>Een minder aorig trekkien</i>	153
<i>Van de redaktie</i>	155
Bote Stellingwerf <i>De stoomfiets</i>	159

Johan Veenstra

Goden en helden van de Stellingwarvers -1-

Ieder volk dat ok mar een klein betien veurstelt het een eigen mythologie. De Romeinen, Grieken, Iegypteners, Kelten, Vikings en gao zo mar deur. En de Stellingwarvers? Niks! O ja, we hebben een eigen tael en kultuur, een eigen geschiedenis, eigen vlaggen, een volkslied, toonangevende schrievers en gewoepste politici. Mar een eigen mythologie het et Stellingwarver volk niet.

Hadde et Stellingwarver volk niet. Ik kan jim in disse *Ovend* biesterbaorlik groot ni'js vertellen. Een jaormennig leden hebben een peer Stellingwarvers op vekaansie in Ierlaand in een kloosterbiebeltheek onder een dikke laoge stof en spinrag wat oolde geschriften vunnen van een Romeinse geschiedschriever, die Acitus hiette en een vere neve was van de bekende Tacitus. Geschriften die deur de warkdrok nog nooit deur de perfesters onderzocht weren. En now mienden de Stellingwarver toeristen in de titel de naeme Stellingi te ontdekken. De ontdekking van de ieuw! De kloosterabt het d'r drekt een peer geleerden van naeme op zet en oonze dr. Bloemhoff het d'r et veurige jaor ok nog mit anneks west, want et dee blieken dat de toeristen, meensken uut Ooldetriene, heur niet verzind hadden!

En nao landurige bestudering en ontciefering bleek dat de Romein Acitus hier vroeger overhuus west hadde in Stellingwarf en dat de Stellingwarvers him doe heur verhaelen verteld hebben. De verhaelen over heur goden en helden. Kotom de Stellingwarver mythologie.

De redaktie van *De Ovend* is zo wies as een petries dat wi'j jim oonze mythologie veurschottelen kunnen. Een riegel verhaelen, die krek as elke aandere mythologie vol zitten mit sterke stokken, een ontstaonsgeschiedenis, een grote ramp, de eerste meensken, ondocht, jeloersighied, moord en liefde. En et zal iederiene ok drekt dudelik wodden waor de naemen van de Stellingwarver dörpen en revieren weg kommen. Lees de kommende tied dus over oonze mythologie in oonze *Ovend*.

In et begin van de Stellingwarver tied was d'r niks. Over et laand dat laeter Stellingwarf hieten zol hong meestentieds een ondeurdringbere dikke dieze. Dag en naacht. En boven de dobben en revieren hongen wat dunderere slierten mist. En et kon bi'jtieden ok wel daegenlaank miggelen. D'r borrelde waeter in stinkende moerassen en et geluud van de wiend deur de takken van de speerzeme bomen was et ienige dat te heuren was.

Op een dag stak d'r een verschrikkelijke storm op, die de mist votlandreef en de stokmennig bomen as lucefeshoolties ofbrak en een grote zwarfstien in beweging brocht, zodat die van een barg ofruulde. De loodzwaore stien kreeg de hieltied meer vaort totdat hi'j onder an de barg mit een alderheiseliksten geweld en mit een soorte van oerknal op een aandere stien stouterde en in drie lieke grote stokken uut mekeer spatterde. Butendat sprongen d'r vanzels een protte kleine schilfers of.

Uut die schilfers ontstonden de dieren en de drie lieke grote stienklobben veraanderden een peer tellen laeter in de goddelike drieling Stella, Elsa en Brocopus. Stella en Elsa weren wondermooie vrouwluden en Brocopus was een wondermooie kerel. En zi'j wodden mit 'n drienend de eerste en belangriekste goden van de Stellingwarvers.

Stella was veerweg et belangriekste. We kun heur gerust beschouwen as een soort van oergodinne, een oermem. Ze was slimme goedelik, aorig in de omgaank en oe zo huselik. Ze woonden mit 'n drienend in de Warf, een groot peleis mit wel achtduzend kaemers waor praktisch alles van goold en zulver was. De warf moe'n we dus zien as et woonstee van de goden, krek as Asgard bi'j de Vikings en de barg Olympus bi'j de Grieken dat binnen. Om et peleis henne laggen grote bossen mit een protte wild. Wolven, hatten, bizons en ossen. En in de revieren Kunerar en Lennar wemelde et van de vis. Bleien, voorns, zalms en wondermooie gooldvissen.

Stella, de oergodinne, was onstarvelik, krek as de beide eren trouwens. Aachterof bekeken is et vanzels hielemaole niet zo mal dat de Stellingwarvers Stella as oergodinne neumen hebben. De Stellingwarvers bin altied slimme huselik west, tot weinig verni'jing in staot, ze hullen alles et liefste mar wat bi'j 't oolde. En dat warkt nog deur in de Stellingwarver literatuur van vandaege-de-dag! Weinig verni'jend, meest vertellegies over eigen huus en hiem. Wat wodt d'r een protte dudelik as een volk zien mythologie ontdekt!

Stella kuierde daegs vaeke in de peleistuun omme, snee bloemen of veur in een vaas en voerde plakkies bolle op an de enten en gaanzen in de vier. En aovens zat ze wat bi'j de heerd en bodduurde troeladeri'jen van goolddraad op heur jurken, ze dronk es een glassien hunningwien en as ze nao een brodsige dag es slimme dustig was, nam ze een beker gastenat, dat ze Stella Artois nuumden.

Mar nao verloop van jaoren ontbraande d'r op iedere zeuvende dag van de maand een vuur in Stella en dan spande ze twee griffioenen in een tuug mit gooldbeslag veur een karre van cederhooft en daor jachte ze dan in een woeste galop mit deur de onmetelike bossen van de Warf. Ze zwiepte de griffioenen, die Buili en Hauli hietten, op tot et uterste en bi'jtieden gongen Buili en Hauli ok wel es op 'e vleugels en dan zweefden ze deur de locht en dan kletste Stella mit heur zwiepe van stienbokkeleer deur de locht zodat et donderde en weerlochte. Vandaor dat ze ok de dondergodinne was. Want hoe 'n rustig en huselik type Stella ok was, ze was ok een vrommes en... een mooi vrommes! Ze hadde een mooi gezichte, lang lochtig haor, een wapsetaille en prachtige hanen en aankels. Kotom alles was aenlik mooi an Stella.

En soms dan bruuide d'r dus een onbeschrievelijke onrust in heur en dat smoegde heur mar in de huud omme. En as ze dan aovens, veurdat ze op bedde zol, veur de spiegel zat en heur et haor uitkamde, dan vuulde ze toch dat ze wat miste. Mar wat? Wat veroorzaekte dat onrustige gevulde? Ze hadde alles toch? De Warf, een lusthof van goold en zulver, een wondermooie netuur, een aorige breur en zuster. Wat plaogde heur dan toch zo?

Tot ze op een keer midden in de nacht wakker wodde deur et roepen van Fochteli, de oele, die heur argens veur waarschouwen wol. Ze sleug een zieden omslagdoek omme en leup naor et losstaonde raem. Een li'j wientien dee de

blatties van de bomen risselen en ze reuk de zute locht van liendeblosssem. Et was lochte maone en in de peleistuun zag ze heur breur Brocopus splinternaeckend bi'j de viever staon. En doe wus ze in een flits wat as ze miste. Een kerel!

De aandere daegs praotte ze d'r over mit heur zuster Elsa, mar die zee dat zi'j nog nooit zokke gevulens had hadde. Elsa was de godinne van de kuishied en et vuur. Ze kon allemachtig lekker eten toemaeken en ze hul dag en naacht in de keuken een vuur branende. Is et niet wonderlik dat dit tiedschrift *De Ovend* hiet en dat dat de bedoeling het om et vuur van de Stellingwarver tael branende te holen. Wat een overienkomst nog!

"Mar vuul ie dan nooit wat diepe in de boek?" vreug Stella.

Elsa docht lange nao, ja, ze vuulde wel es wat, zee ze, de veurige weke nog, mar doe hadde ze miskommen had van et berevleis mit de blekbersaus en zodoende de huid wat van de regel had. Et was dudelik dat Elsa niet zo vorlik was as Stella.

"Een kerel," fluusterde Elsa, "Krek zoe'n iene as oonze breur Brocopus, mar wat woj' daor dan mit, Stella?"

"Och zussien toch," zee Stella moederlik, "me donkt dat ie nog niet zo veer binnen, over zok soorte van dingen vertel ik je laeter nog wel es."

"Mar waor woj' dan een kerel weghaelen?" vreug Elsa, die doe inienend votraefde naor de keuken toe omdat ze reuk dat et hattevleis op et punt ston om an te branen.

"Ik maek himzels," zee Stella inienend in heurzels. As oergodinne bin ik ja overal toe in staot. Wi'j bin ja herwerts jaoren leden ontstaon uut een dikke kei die in drie liekese patten uut mekaander spatterde. Morgen laot ik ok een dikke stien van een barg rulen."

En doe gong ze genoeglik wat zitten te bodduren en ze pruuftde een stokkien van et hattevleis dat Elsa heur op een albasten paantien brocht.

En zo gebeurde et dat Brocopus eredaegs de stien veur heur te plak ruulde en doe gaf Stella him een beste woeps mit en de stien ruulde mit duzelingwekkende vaort van de barg of en tegen de peleismure sprong hi'j in duzend stokken uut mekeer. En op et zelde mement ston d'r een reus op et plak waor de stien tegen de mure batst was.

Zien naeme was Izzerd. Hi'j was krek as de goden-drieling onstarvelik. Izzerd was een roege, sloege kerel die nog te lui was om veur de duvel te daansen. Dat dee hi'j dan ok nooit. Hi'j huusde midden in de bos in een groot hoolten huus en at mit uut de keuken van et peleis. Iedere dag gong d'r een hiele osse deur en drie tonnen gastenat. En daor kreeg hi'j dan meerstal zokke malle proestbuijen van, dat et krek leek of hi'j him et middenschot uut de neuze raozen zol.

Behalven eten en proesten sleup Izzerd een protte. Hi'j soesde zomar vot en dan lag hi'j mit zien luie peinze onder de bomen te snorken. Interesse veur vrouwluden hadde hi'j tot et grote verdriet van Stella niet. D'r zat hoegenaomd gien vrouwludevleis an Izzerd.

En toch het Stella him op 'e langste dag van et jaor een keer verleiden kund. Doe de liendeblosssem op 'n starksten reuk en zi'j in heur deurzichtigste jurk bi'j et hoolten huus kwam.

Nao een dracht van zeuven maonden begonnen bi'j Stella de weeën, die acht

weken anhullen. Op 21 meert van et jaor d'r op wodde d'r een maegien geboren. Een ontiederig, linterig ding, dat een protte blaerde en raosde en dat de naeme Lillie kreeg en al rap vanwege heur lengte Lange Lillie nuumd wodde.

Lange Lillie was ok onstarvelik en wodde deur de Stellingwarvers vereerd as de godinne van de pieperds en de mierkerds. En tot vandaege-de-dag bin d'r zokke vrouwluden in de Stellingwarven te vienen. Niet een protte mar toch... ze bin d'r.

Stella hadde heur nocht nao die iene keer dikke van Izzerd of. Ze verzorgde Lillie zo goed as ze mar kon en taelde zo 't leek nooit meer naor manluden.

En toch breidede de godenfamilie him nog uut. Lange Lillie kreeg d'r op een dag in augustus een halfbreurtien en een halfzussien bi'j. De slampamperige reus Izzerd ontdekte hiel toevallig bi'j himzels dat hi'j een hermafrodiët was. Doe hi'j nao et middagmaol lag te slaopen wreef hi'j stom bi'j toeval mit zien dikke ti'jen bi'j mekeer langes en uut zien linker dikke ti'je sprongen doe spontaon twie slim nette kienderties: et maegien Makki en et joongien Laemer.

Twintig jaor laeter zol Izzerd zoks nog een keer overkommen. Mar doe kwam d'r alliend mar een joongien uut. Izzerd wus mit zien sloege kop niks aandere te bedanken as om et joongien weer Laemer te numen. De familie onderscheidde et twietal as Oolde en Ni'je Laemer.

Blote schoolers en naekende kni'jen

Dat Italië een hiel mooi laand was wus ik al langer. Oflopen augustus zag ik dat opni'j. De noordgreens is een riegel hoge bargaen mit een peer buizen d'r deur; de Alpen dus mit de Mont Blanc-tunnel van 11 km. en de St. Gotthard van 17 km. Veur je ligt een prachtige vallei tussen de uutlopers van et gebargte. Even veerderop de Po-vlakte mit zien bouwlanen vol mais, zunnebloemen en eer zaod. D'r staot zels ries onder de zonne. Dan komt de kust van de Middellaanse Zee en laoten de Apennijnen heur stiekelties zien. Die blieven je de hiele reize in de gaten holen. D'r bin beheurlik vlakke gebieden an de beide zeeën, mar aj' wat henne-en-weer kruzen kom ie de hielten weer in et ien of aandere dal.

Et laandschop blift boeien deur zien ofwisseling, al is de tocht ok nog zo lang. Statties op 'e punt van een heuvel, een waeterval, de oleanders tussen de beide vangrails, de bargaen waor marmer kapt wodt, de huzen die wel en niet mooi binnen.

Italië is ok et laand van kultuur en historie; oolde steden mit prachtige broggen, mooie peleizen, historische straoten en gebouwen en veural kloosters, karken, kathedraolen en basilieken. Haost elke heilige het hier zien 'stekkien' kregen: Sunt Pieter, Sunt Franciscus, Sunt Paulus, Sunt Marcus, Sunt Appolinaire en gao zo mar deur. An Maria en Clara hebben ze ok docht. Pattie bin mooi van buten en valen van binnen tegen (Dom van Florence en de San Marco), pattie bin klein, eren hiel groot (de Sunt Pieter is 211 meter lang en 132 meter hoge onder de koepel).

Zokke karken moej' netuurlik in, de buterkaante maekt ni'jsgierig naor wat d'r aachter de muren zit. Dan ontstaon d'r liekewel nog al es perblemen, die op et terrein van de klaraosie liggen. Ie heuren mit respekt et heiligdom in te gaon. Et wodde oons in de bus goed veurhullen; de blote schoolers van de vrouwluden en de naekende kni'jen van de kerels bin taboe! In een laand waor in de zoemer de temperatuur haost nooit onder de 30 graoden komt wodt zoks dus anpassen. Veule strenger as een stokmennig jaoren leden, neffens mien onthoold, wodde alles in de smiezen hullen. Toch kon ik niet altied een dudelike lijn ontdekken. Die lijn ston op een bod dat veur et karkgebouw anwezig was; een man mit kotte broek en mouwen, mit een dikke rooie streep d'r deur, en een wufien mit blote schoolers. In de oolde basiliek van Classe (bi'j Ravenna) was hielendal gien kontrole. De pestoor die grote bewegende kaorten (Jiezus ogen dichte en dan weer eupen) verkochte, had daor gien tied veur. Ok in de Vaticaonse museums maekten ze heur niet al te drok. Et tal toeristen lopt in de duzenden, wel was d'r nao de eerste inspektie nog een twiede. Et dee veerderop bliken dat de feuren van Michelangelo op 'e zoolder van de Sixtijnse Kepel ok niet zo roem in de kleren zatten. De jongknaop bi'j de deure van de kathedraol veur de toren in Pisa, die meer as 4 meter uut et lood staot, is niet iene van de beroerdsten. Manluden in kotte broeken, vrouwluden in legging en gewoon t-shirt meugen d'r in. De pette

moet wel of en etende en drinkende kom ie d'r ok niet in. Mar ok al bi'j' nog zoe'n mooie vrouw, in een hempien kom ie d'r niet veerder in, ok al perbeer ie et mit, dat et in Firenze wel mag! Bi'j' et hekke van et klooster van Montecassino, nao de Twiede Wereldoorlog weer hielendal as vanoolds opbouwd, holen ze heur sekuur an de regels. Dat wodde even improviseren nao de eerste weigering. Decolleté's wodden mit spelden dichtekneupt, rokken wodden tot een haost onanveerdbere diepte naor beneden trokken, doeken wodden om schoolders sleugen en vesten om kni'jen bunnen. En doe moch dat aorige maegien d'r niet in. Spietig. Toch lachen we even laeter as we heur in de kelder van et klooster, waor een jongeskoor zingt, in een lange rooie regenjasse rondstappen zien. Ze het et d'r allemachtig waarm onder en et kleeft an alle kaanten, vertelt ze oons. Gelokkig kon ze ok nog genieten van alle inlegwark, schilder'jen en hooft-sniekeunst, die percies naomaekt binnen. Onveurstelber dat zoks nog mar goed veertig jaor oold is!

De man in de Santa Maria Maggiore in Rome is hiel fanetiek. Neffens oonze aorige Romeinse gids glimkt hi'j wel, mar is niet te vertrouwen. Mar wi'j kennen de veurschriften al en meugen dus kieken naor de kepel waor eertieds oonze wispelturige en eigenzinnige Ireentje trouwd is. Et het heur en Carel Hugo liekewel niet brocht wat as ze d'r doe van verwaachten. Netuurlik bin zi'j de konterleur wel veurbi'j kommen. Even is zien andacht verslopt, as wi'j d'r binnen, mar overtreders haelt hi'j uut alle hoeken van de karke.

De heilige Clara en Franciscus in Assisi kieken niet op een centimeter ketoen meer of minder. In Venetië, bi'j Sunt Marco, wodt de meetlatte d'r as 't waore bi'j langes hullen. Wie het d'r hier, bi'j een temperatuur van rond de 35 graoden, nocht an om meer an te trekken. Van et volk dat weeromme sturd wodde niet iene. Niet neudig ok, de karke vaalt tegen an de binderkaante.

Aj' zo een posien staon te kieken naor die klere-inspekteurs, dan moej' wel es lachen. Mar aj' d'r goed over naodaenken, is 't zo gek nog niet. Ik wil ok gien wildvremde naektlopers in mien huus hebben!

Rainer Maria Rilke (1875-1926)

Herbsttag

uut: *Das Buch der Bilder*, 1902

Herr, es ist Zeit. Der Sommer war sehr gross.
Leg deinen Schatten auf die Sonnenuhren,
Und auf den Fluren lass die Winde los.

Befiehl den letzten Früchten voll zu sein;
Gib ihnen noch zwei südlichere Tage,
Dränge sie zur Vollendung hin und jage
Die letzte Süsse in den schweren Wein.

Wer jetzt kein Haus hat, baut sich keines mehr,
Wer jetzt allein ist, wird es lange bleiben,
Wird wachen, lesen, lange Briefe schreiben,
Und wird in den Alleen hin und her
Unruhig wandern, wenn die Blätter treiben.

vertaeling: Lodewiek H.

Haast

Heer, et is tied. De zoemer was de muuite weerd.
Leg jow schaad over de zunnewiezers
en laot over de velden de haastwiend los.

Laot de laeste vruchten riepe wodden,
geef heur nog een peer waarme daegen,
breng ze tot volle wasdom en jaeg
de laeste zutighied in de koppige wien.

Wie now gien huus het, bouwt him gienend meer,
wie now alliend is, zal et lange blieven,
zal wakker liggen, lezen, lange brieven schrieven
en onrustig deur de laenen dwaelen,
wiels de blatties almar, almar valen.

Jan Jacob Slauerhoff en Jorwerd

In september van dit jaor was de pasteri'je van Jorwerd et "monement van de maond". De stichting die as heur zo nuumt, hadde al een schoffien daorveur et ogevalen laoten op de uut 1871 daterende en monementaole pasteri'je van dit haost al lieke monementaole dörpien in de Friese greidhoeke, waor de naeme van de bekende dichter en schriever Jan Jacob Slauerhoff an verbunnen is.

Et boekien veur disse maond is schreven deur Gerrit Jan Zwier en het as titel *Alleen voor Friesland heb ik nog een zwak*. In de karke was al mit al een hiel interessaant pergramme mit veurdrachten van en lezings over et wark van disse grote feguur uut de Nederlaanse literatuur. Een hoogtepunt was wel et optreden van de breurs Flint, die een stokmennig van de mooiste gedichten van Slauerhoff op bi'jpassende pianomeziek zet hadden en die dat zo naor veuren wussen te brengen, dat disse poëzie wat inhoold en sfeer betreft wel hiel dichte bi'j de meensken kwam. Veerder was d'r deur vrouw Steenmeijer-Wielenga van et FLMD (Frysk Letterkundich Museum en Dokumintaasjesintrum) veur disse gelegenheid een alderaorigste tentoonstelling saemensteld.

An mien vrouw en mi'j was verzocht om rondleidings deur de tuun en de pasteri'je te holen en de meensken zo et ien en aander te vertellen en zien te laoten over de Jorwerder aachtergronden van et wark van Slauerhoff. Een hiele biezondere ervering is et om gedichten te lezen en te zien in et decor, waor as de dichter zien inspiraosie opdaon het. Daor kwam nog bi'j, dat et die weken hiel mooi haastweer was en zodoende alles hiel goed tot zien recht kwam.

Over belangstelling hebben we niet te klaegen had. De kraanten, de radio (Omrop Fryslân en N.C.R.V.'s "Hier en nu") en ok de tillevisie ("Van gewest tot gewest") hebben d'r ommedaenken an geven. En mitmekere moe'n d'r tegen de twieduzend meensken west hebben.

Van alderhaande meensken hebben we had: dichters, schrievers, familie van Slauerhoff en van de doomneesfamilie die hier doe woonde, mar ok oolde kunde van oonszels. Overal kwammen ze ok weg, o.e. uut de Stellingwarven. En zo zag ik inienen de bekende Stellingwarver schriever en dichter Johan Veenstra tussen et peblik staon, die mi'j nao ofloop van de rondleiding vreug, of ik over de dingen die ik zo vertelde niet een stokkien schrieven kon veur *De Ovend*. Vanzels kuj' as liefhebber van et wark van Slauerhoff, as bewoner van de Jorwerder pasteri'je, as Stellingwarver en lid van de Schrieversronte zoe'n verzuuk niet best weigeren. Dat zodoende dat ik disse keer een kleine bi'jdrege levere an dit Stellingwarver tidschrift over een hiel biezunder aspekt van et leven en et wark van disse grote Nederlaanse dichter en schriever.

In Jorwerd was van 1907 tot 1927 Dr. C. Hille Ris Lambers doomnee van de Hervormde gemiente. Et doomneesgezin telde negen kiender: vuuf jongen en vier maegies. Ien van de maegies, Annie, zat in Liwwadden op 'e Rieks-H.B.S. an et

Slauerhoff

Heleen

Zaailand. Een klasse hoger as heur zat Jan Slauerhoff, een zeune van de Liwwadder stoffeerder Slauerhoff van de Veurstreek.

Jan en Annie konnten aorig goed akkederen en kregen zels een betien verkering mit mekere. Zo kwam et, dat Annie Jan op een dag uutneudigde om mar es bi'j heur thuis te kommen en kennis te maeken mit heur familie.

Jan Slauerhoff vuulde him vot-en-daolik thuis op 'e Jorwerder pasteri'je. D'r was daar een zeker intellektueel en kultureel nivo, waar as hi'j him deur anspreuken vuulde, mar d'r was ok een hiele gezellige en eupen sfeer. D'r wodde op 'e piano speuld, zongen en daanst. Mit de doomnee kon hi'j hiel goed praoten. Die hadde in 1903 een boek schreven over oosterse godsdiensten en oosterse filesofie, zaeken waar as Jan him slimme veur interesseerde. Daar kwam nog bi'j, dat de doomnee een veuranstaond feguur was in de wereld van et spiritisme in Nederland. En spiritisme was ok wat, dat de jonge Slauerhoff ansprak. D'r wodt zels verteld, dat Jan en de doomnee naodat ze tot diepe in de naacht toe in de studeerkaemer over al disse dingen zitten hadden te praoten, heur gesprekken ofsleuten mit een kuier over et duistere karkhof.

Niet allienig mit de doomnee kon Jan et hiel goed vienen, mar ok mit de aandere familieleden, en wel in et biezonder mit de evenpies ooldere zuster van Annie, die Heleen hiette. Dat was een maegien, dat him bi'j naoder inzien eins nog meer antrok as zien schoelevrundinnegien. Dat was vanzels wel hiel sneu en pienlik veur Annie, mar et was niet anders.

Heleen, die pas in meert verleden jaor wegraekt is en die ik persoonlijk kend heb, schreef mi'j, dat d'r tussen Jan en heur mar "een korte episode" van echte verkering west het. Mar doe ze inzag, dat et tussen heur en Jan nooit echt wat wodden kon, het ze him weten laoten, dat ze nooit zien vrouw wodden kon.

De relaosie tussen Jan en Heleen is zodoende veerder altieten bi'j vrundschop bleven, een vrundschop die wat henne-en-weer-denne beweug tussen et tot mekere antrokken vulen bi'jtieden, mar mekere dan ok weer ofstoten. Jan het zien hiele leven kontakt hullen mit Heleen. Vanuut de hiele wereld, die hi'j laeter doe hi'j schipdokter wodden was overzwurven het, het hi'j heur briefkaorten en brieven stuurd en zo now en dan het hi'j heur opzocht in Merano (Noord-Italië), waar as ze lange jaoren woond het.

De brieven, die Heleen van him beweerd het, bin toevallig ok in de septembermaand van dit jaor publisieerd deur de schriever H. C. ten Berge onder de titel *Van een liefde die vriendschap moest blijven*. Een platonische liefde, zo zoj' de gevulens van Slauerhoff veur Heleen numen kunnen. Dat bliest bi'jglicks uut et gedicht *Voor de verre prinses*.

Voor de verre prinses

Wij komen nooit meer saam:
De wereld drong zich tusschenbeide.
Soms staan wij beiden 's nachts aan 't raam,
Maar andre sterren zien we in andre tijden.

Uw land is zoo ver van mijn land verwijderd:
Van licht tot verste duisternis - dat ik
Op vleuglen van verlangen rustloos reizend,
U zou begroeten met mijn stervenssnik.

Maar als het waar is dat door grote droomen
Het zwaarst verlangen over wordt gebracht
Tot op de verste ster: dan zal ik komen,
Dan zal ik komen, iedren nacht.

Zoas bekend, het Jan Slauerhoff veur dokter studeerd in Amsterdam en is hi'j daornao schipsdokter wodden. Hi'j hadde een hiele onrustige aord, kon him nargens daele geven en vuulde him ok nargens thuus. Daor kwam nog bi'j, dat hi'j een minne gezondheid hadde; hi'j was slim astmatisch. Zien innerlike onrust beschrift hi'j op een hiel treffende wieze in verschillende van zien gedichten, o.e. in et bekende gedicht *Alleen in mijn gedichten kan ik wonen*. Hi'j hadde een diepe ofkeer van alles wat burgerlik was en mit burgerlik fesoen te maeken hadde. En ok hul hi'j niet van Nederlaand en de benepen, hypokriete mentaliteit van de Nederlaanders. Daorentegen vuulde hi'j him, romanticus as hi'j was, slim antrokken tot vere lanen en vremde kulturen en de oolde verhaelen van volkshelden en ontdekkingsreizigers. Dat weren veur him meensken die lèèfd hadden. De zee was zien thuus en et Chinese laandschop mit zien bargaen in diepe kleuren geel, rood en bruun, dat sprak him an.

D'r is wel over him schreven, dat hi'j een lastig meenske west het om mit omme te gaon, en dat hi'j mit een hoop meensken ruzie maekt het. Dat is waor, veural naodat hi'j en zien vrouw een dood kientien kregen, et huwelik op een scheiding uitleup en nao alderhaande tegenslaegen in zien leven et mit zien gezondheid ok achteruut gong.

Mar Slauerhoff het ok een meenske west die slimme begaon wezen kon mit de liedende meensken om him henne. En hi'j het wat ellende mitmaekt op 'e Indië-China-Japanlijn, waoras hi'j onder aanderen op veerd het. As dokter ston hi'j hiel goed anschreven en is d'r nooit over him klaegd.

In iene van zien "Jorwerder gedichten" bliekt zien gevuul van begaon wezen mit meensken, die in een kwetsbere pesisie binnen: *De Dienstmaagd*. Zokke maegies van ienvooldige en armoedige komof, die uut dienen gaon bi'j een boerinne of bi'j rieke luden in de stad. Een maegien, dat doedestieds op 'e pasteri'je diende het medel staon veur dit gedicht, waor et eerste stok zo van is:

De Dienstmaagd

Niet uitgestoten en niet opgenomen,
Geen vreemdeling en toch niet een der hunnen,
En niets haar eigen, alles gunst of leen.
Zij zijn de meesters en zij kunnen
Altijd haar leven binnenkomen,
Dat zij, zoo altijd eenzaam, nooit alleen,
Niets houden kan voor zich en om zich heen.

Waar zou ze heengaan? Midden op de vliering
Heeft men een kleine ruimte afgeschoten,
Haar kamer genoemd;
Verschoten doeken dienen voor versiering,
De wapperende deur kan niet gesloten
En het behang is grof gebloemd.

In september mochten de meensken de pasteri'je in, waor as mien vrouw heur et maegdekaemertien zien leut. Et zicht d'r nog krek zo uut as dat de dichter et beschreven het. Nog altied zit d'r etzelde bloemegiesbehang in en de deure kan nog altieten niet dichte.

"Dichtung und Wahrheit" lopen in de gedichten van Slauerhoff trouwens toch op een hiel appatte wieze deur mekere henne. Ok in de Jorwerder gedichten, waor as hi'j zien gevulens veur Heleen in onder woorden brengt. Een gedicht as *Pastorale* kuj' hielemaole plaetsen in en om de pasteri'je, de karke en et dörp.

Pastorale

Ik weet het: een Zondag als deze
Gewekt in weemoed van wind door regen,
Weet ze naar geluk geen wegen,
En zit aan een raam te lezen
Den vroegen morgen.

Om tien uur luidt het kerktijd,
Ze slaat een doek om, ze gaat
Loom met geloken gelaat
Den korten weg die naar de kerk leidt:
Hun hof grenst aan het kerkhof.

Haar vader spreekt zijn Amen.
Zij loopt weer in den tuin langs de smalle zwarte paden
Te huiveren.
Door de dunne gewaden
Schendt haar wind.
Haar smalle voetjes waden
In het bloemenpuin.

's Middags geen uitweg dan een wandeling
Door de weiden. Zij moet ontmoeten
Zwermende boeren, die haar groeten,
In geheiligde handeling:
De dochter van hun herder.

's Avonds zit zij stil met haar ouders,
Haar moeder moe, haar vader dor.
Zij mijmert over ouder worden
En trekt òp de schouders.
Even trillen haar borsten.

Later, in het holle slaapvertrek,
maakt zij 't haar los voor een donkere spiegelbres
En brengt haar lichaam over van het dag- in het nachtgewaad.
Even staat ze naakt,
en gelooft ergens een vage kramp
Te voelen; het gaat over
Zij dooft de lage lamp.

Veur et gedicht *Landelijke liefde I*, dat et mement weergeeft, dat de geliefde de relaosie verbrekt, het Slauerhoff de poëziepries van de stad Amsterdam kregen. Et is ok in de pasteri'jetuun te situeren, en wel achterin, waor as de tuun mit een tippe uutlopt op 'e Jorwerder haeven.

Landelijke liefde I

Wij stonden gebogen over de vliet;
Daaronder leken onze gezichten
Ziende uit een toekomst, toen een lichte
Rimpeling ons glimlachen liet:

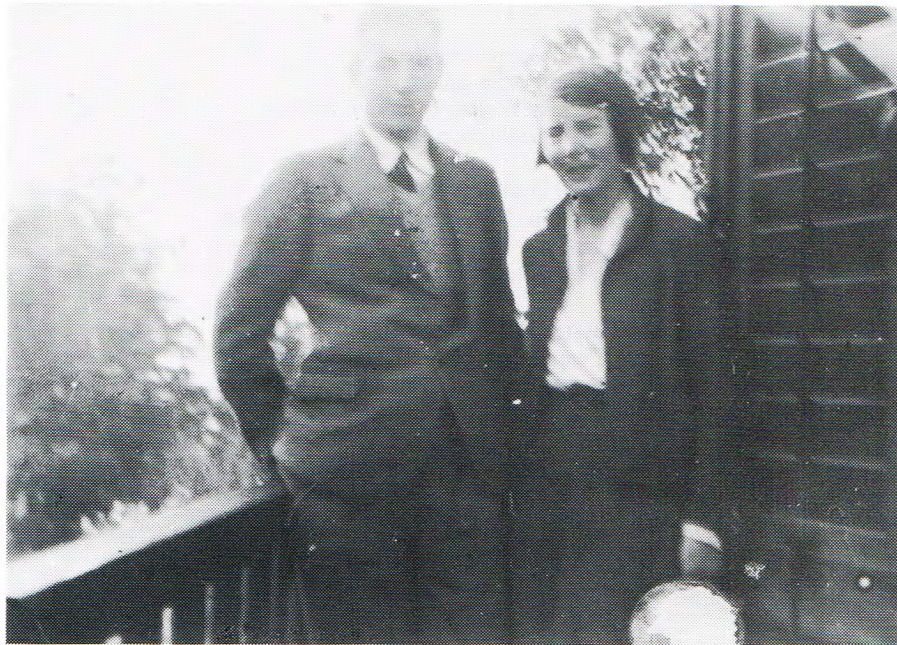
Ons spiegelend zoals wij niet
Meer konden zijn. Nooit meer? Ik vroeg haar:
"Laat alles worden zoals vroeger."
Zij gaf geen antwoord. Haar voetje stiet

Een steen in 't water en terstond
Verdwenen we. Zoo was het altijd:
Verschijnen, verdwijnen, weerzien, afscheid,
Zoeken in elkaars ogen en mond.

Een zoen, niet bij machte kortstondige weelde
Te geven, dien alleen het voorgevoel
Het wellicht voor 't laatst te doen
Een zekere ernstige wellust verleende.

De pasteri'je van Jorwerd

Heleen en Slauerhoff, de ienige foto die d'r bestaot waor as ze beidend op staon

Inkelde beelden die bruukt wodden in *Landelijke liefde II* (et is een cyclus van drie gedichten), bin an de warkelikhied ontlind en kuj' soms ok weer percies anwiezen. In de twiede strofe schrift hi'j:

Achter moerbeibomen ligt haar huis,
Een hardstenen, hoogbegroeide hoeve.
Door den moestuin naar de lage oever
Daalt een pad van blinkend schelpengruis.

Aj' achter in de tuun staon ziej' et veur je: de pasteri'je, die op 'e terpe staot en de tuun die oflopt naor et waeter. Et schulpepattien dat daor ligt, het allienig bestaon in de dichterlike verbeelding van Slauerhoff, totdat et daor acht jaor leden eigenhaandig anlegd is deur de Jorwerder doomnee en tuunheer. In datzelve gedicht komt ok de strofe veur:

Ik hoor tonen ver als door een kier;
Zit ze niet van Sylvia te zingen
Met die stem van herfst en schemeringen
Voor het langzaam en ontstemd klavier?

Ie zien bi'j wieze van spreken de dichter deur de tuun lopen en ie heuren de pianomeziek en et zingen. Mar et aorige is, dat Heleen mi'j persoanlik schreven en verteld het, dat ze in heur jonge jaoren et lied *An Sylvia* van Franz Schubert vaeke en geern zong. Bi'j de eupening van et "monement van de maond" het de zangeres Tine Stolte et dan ok in de karke zongen mit begeleiding van een piano.

Aandere gedichten, liek as *Landelijke liefde III*, *De Gouvernante*, *De Terugkeer I en II*, *De Avond* en *De laatste herfst* bin allegeer te plaetsen in Jorwerd en hebben te maeken mit de gevulens van Jan Slauerhoff veur de ooldste dochter van de doomnee.

Dat is ok zo mit et sonnet *Na jaren*, dat beschrift hoe de dichter inkelde jaoren nao et uutraeken van de verkering de familie Hille Ris Lambers nog es weer opzuukt op 'e pasteri'je en mit een gevulde van weemoed weeromme daenkt an de gelokkige daegen van vroeger.

Na jaren

Alles heb ik teruggevonden,
Bekoorlijk verwaarloosd als 't vroeger was:
Het groene pad begroeid met spichtig gras
De zonnebloemen, die toen lager stonden.

Het stille van den hof en het grijsblonde
Van zon laatglanzend door beslagen gras.
Achter in den tuin begon de ondiepe plas,
Waar we elkander 's avonds onder takken vonden.

Alles: niet 't lief, half landlijk, half mondain,
Wankle bekoorlijkheid die zich verliest
In Engeland, 'k geloof als gouvernante.

Ik stopte een pijp en peinsde en zei: "Enfin"..
Maar zweeg toen ik haar kamer vond, triest
Als een zoo maar gelaten chapelle ardente.

Et klopt mit de warkelikhied, dat Heleen op dat stuit in Ingelaand was. In 1920 was ze ofreisd naor Londen (zie ok et gedicht *De Gouvernante*), om daor een jaor of wat te warken, o.e. as "day governess" en om de Ingelse tael te leren.

Et is vanzels hiel goed meugelik om de gedichten te lezen en d'r van te genieten allienig om de literaire weerde. Dat is d'r in et eerste plak ok de bedoeling van. Mar ze kriegen wel een hiele appatte glaans aj' een betien weten van et verhael dat d'r aachter zit en aj' ze lezen "op lokaosie", dat wil zeggen op et plak waar as de dichter zien inspiraosie opdaon het.

Literatuur:

Gerrit Jan Zwier, *Alleen voor Friesland heb ik nog een zwak* (uitgifte van de stichting "Monument van de Maand", jaorgaank 7 diel 6), Liwwadden, september 1992;

Van een liefde die vriendschap moest blijven. Brieven van J. Slauerhoff aan Heleen Hille Ris Lambers. Gekozen en ingeleid door H.C. ten Berge (uitgifte van de "Gelderse Culturele Raad"), Arnhem 1992.

Jaap Dijkstra

Reklame

Bettus stapte naor de brievebusse om te kieken of de post d'r al west hadde. Et leup tegen koffietied en dan was hi'j d'r meerstal.

Bettus en Hinke woonden now al een peer jaor an de Heufdweg. Eerder zatten ze op een boerespul een aentien van de weg of. Ze hadden daor altied mit 'n beidend boerkt, krappe tieden kend en de laeste jaoren ok betere. Heur kiender konnen aorig goed leren en zoas et een bulde oolden gaot, mossen heur kiender aenlik wat meer berieken in et leven as de oolden. Ze hadden dus wat meer leerd en et was aorig lokt, de kiender hadden et now goed.

Doe Bettus en Hinke et boerken te zwaor wodde hadden ze et spul verkocht. Et vul mit, et brocht meer op as dat ze docht hadden. Een vri'jstaond huus mit een mooi lappien tuongrond an de Heufdweg kwam te koop. Krek wat veur heur en dat kochten ze dan ok mar gauw. Naost et huus staot een mooie gerasie, makkelik, d'r staot van alles in, mar gien auto. Daor bin ze nooit an toe kommen. Ze konnen et geld wel aandere bruken, doedestieds. Now hebben ze d'r somstieden wel spiet van, op et dörp bin haost gien winkels meer. Ze kun now nog goed fietsen, mar op 'e fiets kuj' niet alles holen en ze wo'n staorigan oolder. Mar ze hebben et best naor de zin. Ze bin aenlik overal bi'j, waor as ze op et dörp om heur leeftied bi'j wezen kunnen. Bettus het zien tuun, ze fietsen tegere een protte, ze bin altied in de weer. Van zokke meensken wodt wel es zegd dat ze stille leven, mar Bettus en Hinke hebben et meerstal drok. Toch zeggen ze zels dat ze niks meer om de hanen hebben, et vee is ommes vot.

Mar goed, Bettus was naor de brievebusse om te kieken wat as de post brocht hadde. D'r zat niet zo vule in, de *Stellingwarf*, een peer reklamefoolders en een groot bruun kevot. Op dat kevot zag Bettus, al hadde hi'j de brillen niet op, mit grote letters GEFELICITEERD! Bettus was een echte nochteren Stellingwarver en hi'j zee bi'j himzels: "t Zal wel niks om de hakken hebben, niks as reklame."

Hi'j gong in huus, waor Hinke mit de koffie doende was, et reuk lekker. "Niet vule ni'js van de post, mar wel een grote appatte brief, moej' es kieken," zee hi'j tegen heur. Mit 'n beidend bekieken ze dat grote kevot. GEFELICITEERD! Bettus haelt d'r een briefien uut en dan wodt et nog gekker. De notaris trok uw naam, uit vele duizenden. Nu gaat een droom werkelijkheid worden! Bettus wodt kwaod, dit gaot toch zeker te veer. Reklame is somstieden wel aorig, mar et moet binnen de parken blieden. "Ik hoef et veerder niet te lezen, ik wete zo wel genog," zegt Bettus. "Gooi et mar bi'j et oolde pepier," zegt Hinke, "de schoele komt et vanaovend krek ophaelen, et kan d'r mooi bi'j."

Bettus legt et kevot an kaant, ze gaon koffiedrinken en even in de *Stellingwarf* neuzen. Nao de koffie zegt Hinke: "Zuwwe vanmiddag fietsen, et is nog mooi weer. Dan kuj' now et oolde pepier mar beter klaor leggen." Ze stopt Bettus nog wat oolde kraanten in de haand en die gaot naor de gerasie om et spul bi'j mekeer te bienen.

As ze middags van et fietsen weer thuis kommen, drinken ze een koppien thee.

Dan pakt Bettus de kroje, legt de staepelties oold pepier d'r in en brengt et naor de weg. Toevallig is hi'j daor geliek mit de buurman. Ze maeken even een praotien en dan fragt Bettus of de buurman ok een ton rieker wodden kan. Die kikt him verheerd an en begript eerst niet waor as Bettus et over het. Bettus vertelt dan over et grote kevot en dat een netaoris zien naeme uut duzenden trokken het en dat him een groot gelok waacht. "Mar," zegt Bettus, "ik hebbe d'r veerder niet in keken, d'r zat nog vule meer pepierboel in. Ze kun om mi'j de pot op, ik hebbe et drekt bi'j et oolde pepier gooid!"

Mar de buurman kan et zo gauw niet verwarcken. "D'r kan tegenworig een boel, mar dit kan toch zomar niet, as d'r niks van an is. Een netaoris is niet iederiene, waarom hej' d'r niet beter naor keken?" Bettus lacht d'r wat omme, hi'j lat him de kop niet gek maeken. Mar aovens as ze in huus zitten en de tillevisie anzetten om naor et journaol te kieken, kriegen ze eerst reklame. Et journaol is allemaol ellende, oorlog, hongersnood, bomanslaegen, et weer wodt minder en boem, weer reklame. Et is of de duvel d'r mit speult, hi'j zet d'r een aandere zender op en weer reklame. Bettus zet de tillevisie uut, hi'j wodt d'r stiekelig van. En de aandere so rustige Bettus is uut zien gewone doen en iederkeer spoeken de woorden van de buurman him deur de kop: "Daor haj' beter naor kieken moeten, dit kan niet niks wezen."

As ze op bedde gaon, wil de slaop bi'j Bettus eerst niet kommen. En waor aj' veur daj' slaopen gaon et laeste an daenken, daor droom ie van, zeggen ze vaeke. Zo was et ok mit Bettus. Midden in de naacht maekt Hinke him wakker en zegt: "Wat heb ie toch, ie liggen mar te dri'jen, wat mekeert jow toch?" "Niks," zegt Bettus nog half in de slaop. Hi'j dri'jt him omme en slapt deur. Mar de droom is niet vot, hi'j krigt et hoe langer hoe benauwder. Hi'j gaot rechtop op bedde zitten, daor is de pepierauto, et spul wodt inlaeden. Daor gaot zien grote pries. Mar dit mag niet, daor moet hi'j wat an doen. Hi'j schöt van bedde, struupt gauw wat kleren an en gaot naor buten. Hinke slapt now vaaste, ze markt niet dat Bettus vot gaot. Bettus het gien tied om de overjasse an te trekken en et was ommes ok mooi weer. Mar et weer is ommesleugen, et regent een betien en et is best koold. De auto is niet meer te zien. Gauw de fiets uut de gerasie en d'r achteran. Et begint hadder te regenen, mar Bettus vernemt et niet. Hi'j wodt kletsnat en koold tot op 'e bonken, mar hi'j fietst mar. Hi'j mient een auto te heuren, mar hi'j zicht nargens wat. Dan komt hi'j bi'j een krusing, waor moet hi'j now henne? Hi'j stapt van de fiets en staot besluteloos stille. En dan inienend slapt hi'j niet meer, hi'j is klaor wakker. Mar wat moet hi'j hier, waor komt hi'j weg en waor zal hi'j henne? Hi'j staot te trillen as een blad an de boom.

Et is een zielig hopien ellende wat agenten uut een pelisieauto staon zien, as ze d'r bi'j toeval langes rieden. Ze gaon naor him toe en vraogen him wie hi'j is en wat hi'j moet. Mar wat ze ok perberen, Bettus zegt niks aandere as: "Ik wete et niet."

Ik wete et niet, mar et is niet hielendal waor, hi'j wet ondertussen meer as dat hi'j kwiet wil. Et is him nog lang niet allemaole dudelik, mar hi'j wet wel wie hi'j is en waor hi'j weg komt. Tegen de pelisies hooft hi'j him nog van de domme, hi'j kan toch niet uutleggen hoe et in mekaander zit. Ze zullen him wel veur een demente oolde man anzien, dat ligt veur de haand. Hi'j moet een oplossing vienen, mar hoe? Dan inienen zegt hi'j: "Ik komme van die kaant, ik gao now mar naor

huus, ik redde et wel." De pelisiemannen kieken mekaander es an, mar ze laoten him netuurlik zomar niet votfietsen. "Zuwwe jow dan mar even naor huus brengen, de fiets kan wel in de auto, et is zok slecht weer en jow bin al zo koold."

Et is Bettus wel goed, hi'j is niet in staot om him argens tegen te verzetten. Mit de auto is et mar een wippien en as Bettus et huus staon zicht vragt hi'j: "Willen jim hier wel stoppen en mi'j d'r uut laoten. De meensken hoeven niet te zien dat ik deur de pelisie thuus brocht wor. Ze stoppen, laeden de fiets uut en daor stapt Bettus henne, de fiets an de haand. Hi'j is nog stien- en stienkoold en zicht d'r uut as een verzeupen katte.

De pelisies holen him in de gaten, ze willen zekerhied hebben dat hi'j echt naor et goeie huus gaot. Mit zokke oolde mannen die zo in de warre binnen weej' et mar nooit. Mar as Bettus et pattien naor huus inslat, vligt de veurdeure al eupen en Hinke komt mit wapperende haoren naor buten vlieden. De pelisies hebben genog zien, de man is te plak en heur naacht is d'r mooi van inkot.

En Hinke, alle spannings, alle emosies - want zoks het ze nog nooit mit Bettus beleefd - alles zal ze d'r uut gooien, as ze naor Bettus toedraeft. Mar as ze dichte bi'j him is en zien gezicht zicht, dan zegt ze hielemaole niks en dot ze niks.

De aarms hangen even slop bi'j heur langes en ze staot een ogenblik doodstille. Mar dan komt ze tot aktie, ze pakt him beet en gaot gauw mit him in huus. En Bettus perbeert wat te vertellen, hi'j bibbert en staemert, mar kan de goeie woorden nog niet vienen. En Hinke begint te redderen, een ketel waeter op 'e kachel. Ze helpt him mit et uuttrekken van zien natte bringst, struupt him dreuge kleren an en stopt him op bedde mit een waarme kruke. Ze braant inwendig van ni'jsgierighied, mar ze bedwingt heur, dat komt laeter wel.

As de kruke waarm is het ze Bettus gauw op bedde en zels struupt ze de kleren ok uut en kropt dichte tegen him an. Et is nog donker en in de besleutenhied van de slaopkaemer komt Bettus tot rust en kan hi'j praoten. Hi'j vertelt alles van zien droom, zien nachtmerrie, zien fietstocht aachter de pepierauto an en hoe hi'j thuus brocht is. Alles is him now wel dudelik al het hi'j gien verklaoring veur zien eigen gedrag. Nooit van zien leven had hi'j et veur meugelik hullen, dat him zoks overkommen kon. Mar ien ding wet hi'j hiel zeker, dit is ien keer en nooit weer.

In oonze brievebusse kommen zokke brieven niet weer. Al za'k zoe'n ding zels maeken, op oonze busse komt mit letters as koenen te staon: GIEN REKLA-ME!!!

Klaas Knillis Hofstra

noordpoolderziel

"i'm an alien
i'm a lethal alien..."

ik ston op je diek
ik heurde je geluden
de meeuwen
de zeevoegels
et klotsen van et waeter

en an de ere kaante
et aendeloze uutzicht
over et vlakke laand
ik kon zowat
de martinitoren zien

de stilte van de zee
de leegte van et laand

toch jammer
dat d'r hier
gien boswallen binnen

Peggy Klinkhaemer

De sleutel van Frank

Et was mooi weer! We hadden een aentien reden tussen straolend fluitekruid en een tippien kuierd tussen frisgrune heesters, de liesterbeie bluide al, en we vunnen een park om te rusten. Dat park harbargde alles wat neudig is, om van rust te genieten...

D'r stonnen machtige iekbomen, vol in 't jonge blad en schitterende broonzen beuken, om lyrisch van te wodden en ok hiel wat spul op anwas. "Gien dooie bomen?" heur ik vraogen. Netuurlik wel, die heuren d'r gewoon bi'j! Vroeger wodde zoe'n boom oproemd, tegenworig laoten ze ze liggen... Komt d'r weer humus van in de grond... Misschien duurt dat jaoren, mar netuur het tied neudig. De magnolia, wat over zien heugtepunt henne, pronkte mit zien laeste witblauwe bloemen.

Op 'e baank waar we zatten, konnen we oons tegoed doen an uutkiende deurkiekies. Redenders in volle bluui, van roze tot lochtig rood en paors! Et bin keunsteners, die dat zo netties op 'e riegel prakkeseerd hebben, zeden wi'j. Wilde netuur is d'r ok in 't park! De bospest ston straolend in witblaanke zoemertooi. Hi'j (zi'j) is niet geliefd, mar een overheerser of een onderdrokker, zoaj' dat mar numen willen. Mooi was hi'j wel! D'r was meer wilde bluui, gezons vol peerdebloemen en madelieven... Ze meugen d'r niet wezen, mar op disse straolende middag weren ze d'r wel! D'r bluide ok een hoop, dat wel rechten hadde: afrikaonties, vlietige liesjes. Mar ok de mooie blauwe erepries was d'r. Mar die erepries is niet wunnen, dus die mag ok niet, daenk ik. Want alles was prachtig anlegd, mit vievers, waar enten in rond scharrelden, baanken om te zitten, zoemerhusies en een hattekaampe...

Dwas deur 't park een sloepweg veur fietsers. Waar wi'j zatten fietsten de meensken oons haost over de schoenen. Mar iederiene groette fesoenlik: "Mooi weer, hen?" Naost al die fietsers weren d'r ok meensken an de kuier. Iene daarvan was Frank! Wi'j kenden him niet, mar alle veurbijgangers reupen naor him: "Dag Frank!" Frank hadde een zee van tied veur een praotien. "t Is waarm, hen. Jim zitten hier mooi! Ik hebbe een pilsien haeld, veur vanaovend bi'j de tillevisie."

"Te hebben geliek, hej' gisteraovend arg van et voetballen geneuten, Frank?" vreug mien man. "Weerdeloos!" zee Frank. "Nee Frank, 't was hiel mooi!" "Ja, 't was mooi!" Een zegen aj' zo makkelik henne-en-weer kunnen. Frank kan dat!

"Morgen gaon we mit de boot vot!" "O ja? Wat mooi!" "Ja, mooi, ik bin de kaptein..." "Now dan..." "Ja, dat kuj' toch wel zien?"

We konnen et zien, Frank was blauwbont van de tatoeages en dat scheen bi'j 't kapteinschop te heuren.

"Waar veren jim henne, Frank?" "Een hiel aende vot! Nog veerder as et Blauwe Meer!" "Now, now, dat is een aende, as 't now morgen mar mooi weer is..." prakkeseerden wi'j. Mar Frank zat d'r niet mit! Hi'j zat d'r inkeld een betien over in, dat hi'j feitelik op 'e reize naor huus was en now was zien huussleutel vot...

"Zopas hadde ik dat ding nog en now hebbe ik aliend mar et rinkien!" "Hoe moet dat dan now?" "O, et hindert niet zo vule, dan drok ik een rutien in...!"

Dat leek oons niet zo goed. "Kan 't niet aandars?" "Ja, naor de pelisie, hen. Die woont vlak bi'j mi'j. Of de buurvrouw, die boven mi'j woont."

Dat was et beste, we leefden hevig mit. Iederiene leefde trouwens mit mit Frank. "Ik hebbe wel wark te "dagzeggen" vertelde hi'j. Dat was waar! De jonge hadde et d'r mar drok mit. Jonge? Of was Frank een man? Dat was niet goed vaaste te stellen.

"Mien oolden hebben ok in Wolvege woond," vertelde Frank, doe hi'j d'r aachter was, dat wi'j Wolvegesters weren. "Zo, dat is mooi, waar wonen ze now?" "Ze leven niet meer, kiek ik hebbe ze hier..!" Frank leut weer een tatoeage zien... Et ston in zien arm prikt: "Va en moe."

Wi'j keken mekaander an... Wat leeft d'r in Frank? Wat leeft d'r in al die Pieten en Franken? En in de Anna's en Jolanda's? Wi'j bin aorig bi'j de tied, mienen wi'j. We praoten over verschillende dingen, mit kennis van zaeken. Mar d'r bestaon argens muren waar we niet aachter kieken kunnen...

We zatten nog even, elk mit eigen gedaachten. Frank was vot, opstapt mit een aander, die ok pilsies haeld hadde... Doe bin wi'j ok opstapt, we hebben de auto opzocht en bin naor huus reden. We hadden de sleutel... van de deure temeensen...

Johan Veenstra

Een minder aorig trekkien

Meensken hebben bi'jtieden wel es wat minder aorige trekkies over heur. Stellingwarvers ok. Ikke dus ok. Dit wodt dus een bekentenis vandaege.

Ik was vandezoemer in de bloemetuun doende, doe d'r veerderop in de straote een auto stopte, daor vier meensken uutkwammen, die twie an twie een kaant uutzetten en de deuren bi'jlanges begonnen te gaon. En et is niet aorig da'k et dochte, dat wee'k best, mar ik dochte toch even van: Oe nee, vandaege even gien Bliede Bosschop. Et is mi'j veerder allemaole lieke best, heur, et bin altieten vrundelike, aorige, nette meensken, mar we kun now ienkeer niet liek praoten. En dan het een meenske wel es een keer gien nocht an 't gekilster en dan daenk ie wel es van oe nee, aj' ze an zien kommen.

Mien tante loste dat vroeger haandiger op as ikke. Die gong nooit in diskussie. Ik laot me daor vaeke wel toe verleiden en dat is onwies, want et leidet tot niks. Et vrommes dat op een morgen een keer bi'j tante de Bliede Bosschop verkondigen zol, kreeg te heuren: "Ie kun d'r wel even in kommen, jonk, ie kieken zuver wat laanterig toe van 't getoffel, dan kriej' een bakkien slobber en een stokkien stieve koeke. Mar dan praoten we niet over et geleuf." Et bakkien drinken en et stokkien stieve koeke lokten et vrommes doe blikker meer as de zendingdrift, dat ze gong mit in huus. En ze kreeg drinken en koeke en ze praotten over de gebeurlike dingen van alledag. Over et mooie weer, over de kiender, en dat de proemeboom dat jaor zo allemachtig dregen wol.

En zo bin ze tegere nog aorig goed in de kunde kommen, want iedere keer as et vrommesien bi'j de streek was, kwam ze even bi'j tante in huus en dan praotten ze een schoffien. Overal dus over, behalven over et geleuf. De relaosie wodde op et laeste zo goed, dat ze bloemestikkies begonnen te ruilen. En as 't in de Stellingwarven zowied is, dan is 't dus dikke an. Et vrommesien kreeg van tante een rose geranium en tante kreeg van et vrommesien even laeter wat spul veur in de tuun. Een soort geel klaovertien. Ienvooldig mar mooi. "Ze willen goed buten," zee et wiefien.

Now, dat hewwe weten! Al gauwachtig kregen wi'j ok gele klaoverties van tante veur in de tuun. "Ze willen goed buten," zee tante. Inderdaod, starker, taoier spul heb ik nog nooit mitmaekt. Aj' d'r ok mar even niet op vervat binnen, dan zit je hiele tuun d'r in een oogwink hatstikke onder. Ik bedoel et aorig, heur, mar die plaanties bin aenlik lieke taoi en krek zo vaastholende as de goeie geefster en heur anhang.

Een betien nattelig trok ik een grote polle tussen de pripneusies weg. Vanuut mien ooghoeken zag ik dat de buurman nao tien tellen al genoeg hadde van et Goeie Ni'js en de deure dichte dee. Ze kwammen op mi'j an. En ik wus al wat de veur de haand liggende eupeningszet wezen zol: "Wat ligt jow tuun d'r mooi bi'j." En nao een schoffien zol dan bliken doen dat dat niet van de keunstmest en mien vrotteri'je kwam, mar dat Hogere Machten alles gruuien en bluuien laoten.

De man en de vrouw leupen et pattien op en bleven bi'j mi'j staon. "Wat ligt jow

tuun d'r mooi bi'j." "Ja," zee ik gewiekst, "et wil ommeraek. Loop mar even mit om huus, dan kuj'm de boel even bekieken aj'm d'r aorigheid an hebben. Alles bluuit now op 'n mooisten. Dan hewwe 't veerder nargens over, want we praoten toch niet liek." En et was meraokels, mar tante heur taktiek warkte. Ze leupen mit om huus, hi'j mit de aktetasse mit blatties onder de aarm. We bewonderden margrieten, pripneusies, laete lupinen en kroepersgoed. "Woj'm misschien een pollegien van die gele klaoverties mithebben?" vreug ik inienend in een bujje van opperste goedens. Now, dat wollen ze wel, dat ik teerde een peer beste pollen in een oolde kraante. "Et is uterst dankber spul," zee ik huichelachtig, "ze willen oe zo goed buten."

Daankber zetten ze of. "Dat was niet aorig, Veenstra," zee mien geweten bestraffende. "Ik weet et," zee ik weeromme, "mar meensken hebben now ienkeer bi'jtieden minder aorige trekkies over heur. Stellingwarvers ok. Ikke ok." En doe gong ik toch wel een betien beschaemzem deur mit wieden.

Veurlezen veur Omroep Friesland op 8 oktober 1992.

Van de redaktie

SCHRIEVERSRONTE-REISIEN

Op zaoterdag 5 september maekten 37 Schrieversronte-leden de jaorlikse kulturele busreize mit. Et tal dielnemers het wel es groter west, et zal grif zo west hebben, dat verscheiden meensken niet mit gaon binnen, omdat et reisien mar zoe'n klein aentien vot was. De kop van Overiessel. En toch hadden de thuisblijvers ongeliek, et wodde een pracht van een bustocht.

Nao een tocht deur de Weerribben ston d'r morgens koffie mit plakken krentebolle klaor in 'De Otterskooi' in et plakken Dwasgracht vlak bi'j Gieteren. Is Gieteren hatstikke toeristisch wodden, Dwasgracht ligt d'r nog krek zo henne as in vroeger daegen. D'r wodde een schitterende boottocht maekt deur een gebied, daor Netuurmonumenten mar liefst 5.000 bunder van in eigendom het! In 'De Otterskooi' ston nao de boottocht de broodtaofel klaor.

Middags wodde in de zuvelboerderi'je van Dwasgracht een diaveurstelling bekeken en d'r kon lekkere keze en soepe pruufd en kocht wodden. Doe wodde et Histo-Mobil museum van de heer Jan Maat an de Cornelisgracht bezocht. Et ston daor vol mit oolde auto's, fietsen, koetsen en boere-ark. Ok hier wodden dia's bekeken en d'r wodde theedronken.

As slot zette de bus naor Luttelgeest in de Noordoostpoolder, daor een bezuuk brocht wodde an de Orchideeën Hoeve. Butengewoon mooi!

Et was al zes ure west, doe de koppel fleurige Stellingwarvers weer op huus an zette. Over twee dingen was alleman et iens. De reiskemmissie (Zwaantje Kuiters en Ybe Duursma) hadde oons een mooi reisien veurschotteld en... et weer was honderd percent mitvalen!

PERGRAMME-TIP

Verienings die es een Stellingwarver kulturele aovend hebben willen, kun now ok veur wat ni'js terechte bi'j Zwaantje Kuiters-Keizer in Berkoop. Vrouw Kuiters is van doel en gao de boer op mit boekbesprekings van de beide romans van Johan Veenstra: *Een vlinder van zulver* en *Naachs goelen de honnen*. En dat is neffens de redaktie een welkomme anweentst veur de Stellingwarver kulturele pergramme-tips. Veur wie infermaosie wil, et tillefoonnummer van Zwaantje Kuiters is 05164-1301.

DE OOLDE POOK-PRIES

Ankem jaor kan de tweejaarlikse Oolde Pook-pries weer vergeven wodden. De pries wodde in 1988 insteld deur de gemienteraoden van Oost- en West-Stellingwarf. Twee keer is de pries an now toe toekend, Karst Berkenbosch kreeg him in 1989 en Boele Land in 1991. Meensken die in et Stellingwarfs schrieven kun van now of heur wark weer insturen.

De Oolde Pook-pries, die bestaot uut een bedrag van f 500,- en een oorkonde, moet zien wodden as een anvietingspries, de drumpel is leger as bi'j de ere Stellingwarver literaire pries, de H.J. Bergveld-pries, die om de vuuf jaor toekend wodt.

Bi'j et inzunnen wark moet et gaon om een verhael, een novelle, een essay, een roman, een cyclus van op zien minst vuuf gedichten, een tenielstok of een vertaelinge van zok wark.

De inzendingen veur de pries moe'n veur 1 meert 1993 binnen wezen bi'j Gerard Floor, siktaoris van de warkgroep H.J. Bergveld-pries op 'e ofdieling Welwezen op et gemientehuus in Oosterwoolde (postbusse 38). Daor bin ok et riegelment en de inschriefformelieren te kriegen. Et tillefoonnummer is 05160-66261.

LAMERT EN LUTSKE

Begin november komt d'r een dadde drok uut van *Lamert en Lutske*, een bundel mit humoristische verhaelen van Johan Veenstra. De totaole oplaoge komt hierdeur op 3.500 exemplaoren.

SUTELAKTIE

De sutelaktie het van 't jaor f 16.805,35 opbrocht. Dat is wat leger as et veurige jaor. De oorzaeke daorvan is dat et tal sutelders bi'jtieden leger was as aandere jaoren. Spietig. Tiedens de sutelaktie gavven heur 107 meensken op as lid van de Schrieversronte. Een groot sukses dus. Iederiene die de huud d'r van 't jaor weer op zet het oonze hattelike dank!

DE LENDE, VAN BEGIN TOT AENDE

Al weer een poze leden het et Schrieversronte-volk genieten kund van een optreden van Geert Lantinga uut Wolwege mit dia's over de Stellingwarver netuur; dat was 'in eigen kring'. Op 17 december is d'r een ni'je kaans om van zien lezing 'De Lende, van begin tot aende' te genieten. Dat is in Aktiviteitscentrum De Miente in Oosterwoolde, en elkeniene kan daor henne. Et begint om 20.00 ure (intree f 4,-).

STELLINGWARFS OP RADIO OOST

Op 'e eerste zaoterdag in de maond is et Stellingwarfs te beluustren op Radio Oost (Overiessel), tussen half negen en negen ure (99.4 FM). Sietske en Henk Bloemhoff dregen iederkeer onderwarpen an veur saemenstelder Piet Abbringh. Op 5 december gaot drs. Remco Heite vertellen over de intergemientelike saemenwarking van beide Stellingwarven en evt. banen mit aandere gemienten. Mar liefst vuuftien kiender van de schoele van Ooldelaemer zullen in etzelde pergramme o.a. een an now toe onbekend Sunderklaoslietien van de schriever Jouk zingen.

TJONGERBROGGE

Tjongerbrogge/Tsjongerbrêge is de titel van een bundel mit 21 netuurgedichten van Peggy Klinkhaemer uut Wolvege. De gedichten bin ok opneumen in een Friese vertaeling van de haand van Atze Bosch. Et boekien is een uutgifte van en kan besteld wodden bi'j Boekhaandel Witkam/Uutgeverij Van de Berg, Antwoordnetnummer 1110, 7500 VB Enschede (postzegel plakken niet neudig). De pries is f.12,50 (excl. porto- en adm.-kosten). Et boekien zal eerdaegs verschienen.

BOER IN HATTE EN NIEREN

Van de haand van Klaas Gorter uut Oosterwoolde verscheen een boekien in eigen beheer uutgeven onder de titel *Boer in hatte en nieren*. Gorter het onder de schoelnaeme Zaandboertien riegelmaotig vassies in et *Fries Laandbouwblad* publiceerd. Gorter maeke veur buurt- en familiefeesten zo now en dan ok wel riemstokken in et Stellingwarfs en as hi'j op vergeerderings in Liwwadden kwam dan bleef hi'j zien Stellingwarfs trouw. In dit boekien vertelt hi'j hoe as hi'j et Stellingwarver boereleven beleefd het. Gorter het een goeie naeme as peerde- en schaopeman.

Op 16 oktober beud heufdmitwarker Pieter Jonker et eerste exemplaor an de schriever an tiedens een gezellige bi'jienkomst in "Oons Dörpshuus" in Langedieke. (foto: F. Platje, Oosterwoolde).

DAEGELIKSE DINKIES

Et gebeurt niet zo vaeke dat d'r een bundel verschient mit bi'jdregen, die allie mar in *De Owend* verschenen binnen. Op 20 november 1992 zal tiedens een feestlike prissentaoisie in et Poolderhuus in Munnekeburen et eerste exemplaor anbeuden wodden van et boekien *Daegelikse dinkies* van de haand van Klaas van der Weg uut Ni'jtriene. Van der Weg is mitwarker van et Projekt Stellingwarfs Woordboek. Dr. Henk Bloemhoff zal et eerste boekien anbieten.

CD

An now toe was d'r nog gien Stellingwarfs te beluustren op een compactdisk, mar daor is now veraandering in kommen. Van Karst Berkenbosch is et nommer *Ellende zat* opneumen op 'e Tsjoch-cd *In priuwke*. Karst het et nommer zels schreven en begeleidet himzels op gitaar en op klompen...In et gehiel is de cd et beluustren meer as weerd.

NI'JE LEDEN

Op 12 november is et tal ni'je leden van de Stellingwarver Schrieversronte, dat sund de laeste weke van september inschreven is: 118. In de geschiedenis van oonze Stichting is zoks niet eerder gebeurd. Welkom, alle 118!

NI'JAORSBI'JIENKOMST

De warkgroep Publiciteit is drok doende mit et pergramme van oonze ni'jaorsbi'jienkomst, die ankem jaor op zaoterdagaovend 9 jannewaori 1993 holen wodden zal bi'j Dragt in Wolvege. Over et pergramme lezen jim in de volgende *Owend* meer.

TEIJEMA-KELINDER 1993

Van de Schrieversronte-kelinder veur ankem jaor bin nog een stokmennig veurraadig. Wees d'r as de kiepen bi'j.

UUT ET ALBUM VAN DE STELLINGWARVEN

Dit boek van Uutgeverij Interboek/Van Seijen Liwwadden zal pas in de eerste helte van ankem verschienen en niet meer veur Sunderklaos, zoas et plan was.

HUUS OP 'E MIENTE

Op 28 november verschient et ni'je boek van Fokke Middendorp over Batteld Nijhooft onder de titel *Huus op 'e Miente*. Et wodt een flinke pille: 184 bladzieden. Mit prenten van Jan Abraham Bakker en mit foto-materiaol. Pries f 19,90.

Op 20 juli 1992 overleed nog onverwaachs, op 'e leeftied van 83 jaor,
oonze woordeboekmitwarker van Steggerde de heer

THEO VONK

Oonze ofdieling woordeboek daankt an Vonk een hiel biezuudere
en uutvoerige schat van gegevens uut zien dörp en wiede omgeving.
Behalven dat wi'j zien grote betrokkenhied bi'j oons wark, zien hu-
mor en zien meenskewezen missen zullen, is et veural et gevul van
grote leegte dat overheerst now d'r an een jaorenlange vrundschop
een aende kommen is.

Bestuur en passeniël van de
Stichting Stellingwarver Schrieversronte.

Bote Stellingwerf

De stoomfiets

Nao de middag was et zo hiete wodden dat zels de zonne achter een
schaopewolkien kreupen was om wat bi'j te kommen. En doe ik aovens - wat laeter
as gewoon - mit breurtien Jan en oons zussien naor de zoolder trok om te perberen
in de slaop te kommen, was de hitte nog niet vule minder wodden. Jan en ik gongen
naor et kaemertien mit et briede ledekaant, waor we naost mekeer laggen, oons
zussien sleup in et kaemertien d'r naost. Oonze oolden sleupen beneden op et
opkaemertien. Dekens hoefden we nog niet over, al stonnen raemen en deuren
tegen mekeer eupen. Allierend et vee, buten in et laand, kon een deken velen, want
die was van dauw. We heurden et kwaeken van de kikkers en de stemmen van heit
en buurman, die zatten te praoten op 'e baank tegen de veurgevel. Mem en
buurvrouw weren nog een aentien kuieren gaon.

En doe opiens begon et in de veerte te knetteren. Eerst zachies, mar staorigan
begon et hadder te wodden. 't Was veur de twiede keer, dawwe zoks heurden.
Veertien daegen leden, doe we aovens an de broodtaofel zatten, was et veur 't
eerst. We dochten, dat d'r omweer an zat te kommen, mar heit vertelde doe, dat
et een stoomfiets was. Veurige weke, doe hi'j naor de varkenmark in Wolvege

gong, was hi'j d'r iene tegenkommen. Zodoende kende hi'j dit geluud. "Let mar es op, zee heit, mit 'n peer minuten is hi'j d'r wel." Mit mekaander gongen we veur et raem staon om naor dat wonder te kieken. Et hatte klopte me in de keel doe et mit groot geknal om de hoeke kwam en oons huus veurbi'j steuf. Laeter, naost mekeer in et ledekaant, hebben Jan en ik nog 'n hiele tied over die stoomfiets liggen te praoten. Veural Jan zat d'r vol van. "A'k groot bin, wil ik d'r ok iene," zee hi'j.

Gien wonder, dat Jan as eerste veur et eupen raem ston, doe veur de tweede keer een stoomfiets om de hoeke daeveren kwam. Hi'j hong haost buten de keziene om zien jongesdroom nao te kieken. "D'r zit ok iene achterop," zee hi'j. "Ie wollen zeker wel mit him ruilen?" zee ik. "'k Zat liever achter 't stuur," zee Jan. Mar hi'j zol nog hiel wat jaorties waachten moeten veur et zowied was. Veurloupig konnen we d'r aliend mar over praoten. Mar dat hadden we al daon, daaromme wol ik wel es wat anders. "Zuwwe nog even plaeties kieken?" vreug ik. "Da's goed," zee Jan. Plaeties kieken was 'n spullegien, dawwe zels uutvunnen hadden. Et kwam d'r op daele, dawwe omstebeurten de snute in et kussen drokten en dan vertellen mossen wat veur plaeties we zaggen. Die van mi'j weren altied de mooisten, al zeg ik et zels. Dat kwam, daenk ik, omda'k wat meer fantesie hadde as Jan. Die was altied slim onder de indrok van wat ik zien hadde en kon mit zien eigen plaeties daor niet tegen op. "Begin ie mar," zee Jan. "Da's goed," zee ik. In tied van 'n zocht lag ik op 'e boek mit et gezichte zo stief as 't kon tegen et kussen drokt. Een posien was et donker, mar doe kwam staorigan een hiel mooi plaetien veur 't locht. "Ziej' al wat?" vreug Jan. "Ja," zee ik, "ik zie een kesteel mit een grote viever d'r veur. En in die viever zwemmen wel twintig witte zwannen. En d'r is 'n ophaelbrogge. Die gaot naor beneden en dan zie 'k een ridder op een zwat peerd die d'r over henne ridt. En boven in 't kesteel gaot een raempien eupen en dan zie 'k een preensesse mit een kroontien op et heufd, die naor de ridder zwaait. Now is de ridder verdwenen en gaot ok et raempien weer dichte..."

Dat was et dan en Jan vun et weer machtig mooi. Mar doe was hi'j zels an de beurt. Daor stelde ik me niet vule van veur, want bi'j Jan bleef et vaeke bi'j een stok laand mit peerdebloemen en een peer kiewieten. Mar Jan tapte disse keer uut een hiel aander vattien. "Ik zie een stoomfiets," reup hi'j, "een hiele groten iene. Nog groter as die we zokrek zaggen. En hi'j gaot hiel hadde! D'r komt een straole vuur achteruut, zo hadde gaot et. Zo now en dan liekt et wel of hi'j zweeft..." Hi'j bleef nog even kieken zonder wat te zeggen en dri'jde him doe weer op 'e rogge. "Dat was een hiel mooi plaetien, Jan," zee ik, "ik vun et mooier as dat van mi'j." "Dat vun ik aenlik ok," zee Jan.

Deur de stoomfiets hadde Jan veur de eerste keer et plaeties kieken van me wunnen...

